

بسمه تعالی

پژوهشکده مطالعات
و تحقیقات بسیج

موضوع:

((تهدیدات و فرصتهای پس از کرونا در عرصه سیاسی و امنیتی))

پژوهشکده مطالعات و تحقیقات بسیج

دکتر غلام رضا محمدی

فروردین ۱۳۹۹

فهرست مطالب:

۳	۱- مقدمه
۸	۲- فضای رسانه ای و مجازی
۱۱	۳- کم رنگ شده نقش سازمانهای جهانی
۱۵	۴- انسجام و همگرایی ملی و مذهبی
۱۹	۵- تأثیرات اقتصادی کرونا (از بعد تأثیرات سیاسی - امنیتی)
۲۲	۶- تغییر ساختار قدرت در صحنه بین المللی
۲۷	۷- نتیجه گیری

مقدمه :

جهان مدرن علی رغم اینکه دولت ها در عرصه امنیت ملی به ابزارهای گسترده ای مجهز شده و انواع تهدیدات امنیتی را مورد مطالعه و برای مقابله با آن راهبردهای موثری طرح ریزی می کنند ولی گویا جهان هرچه به جلو گام بر می دارد خطرات و تهدیدات امنیتی ناشناخته ای پدیدار می شود و عصر خطرناک تری را برای حیات بشری به وجود می آورد. به راستی سوال اینجاست که چرا با وجود شکل گیری نهادها و رژیم های صلح جهانی و اقدامات فراوان کشورها در جهت امنیت سازی در عرصه روابط بین الملل بشر باید در انتظار آینده نامعلوم امنیت جهانی باشد؟ اصولاً تلاش کشورها در دنیای پسا دو جنگ جهانی این بود که امنیت و صلح ایجاد کنند و بدین منظور با رویکردهای همکاری جویانه؛ نهادهای بین المللی صلح را برای مقابله با تهدیدات به وجود آوردند ولی چرا هنوز ناامنی و مخاطرات جدید جامعه بین المللی را تهدید می کند؟ جدیدترین تهدید شیوع همه گیر ویروس کرونا است که توانسته مرزهای ملی را درنوردیده و در مدت زمان کوتاهی حیات انسانی را در فراسوی مرزها هدف قرار دهد. با توجه به ارتباطات نزدیک جهانی در تمامی عرصه ها که خیلی از کارشناسان از آن به دهکده جهانی یاد می کنند، اتفاقات و حوادث حتی داخلی خیلی سریع تحولات درونی و بین المللی را تحت تاثیر خود قرار می دهد. اتفاقاتی همچون شیوع ویروس کرونا که سطح تحلیل آن را باید گستره جهانی تصور کرد تمامی اصول و مبانی داخلی و بین المللی را تحت الشعاع خود قرار داده و با توجه به اینکه با جان مردم سروکار دارد خیلی سریع فرایند کشورها را تغییر می دهد. اینکه کشورها از روابط همه جانبه

در چارچوب لیبرالیسم به سوی توجه به درون و ناسیونالیسم و افزایش قدرت در چارچوب واقع گرایی تهاجمی سوق پیدا می کنند و هر کدام بدون توجه به منافع دیگر کشورها در صدد بیشترین انتفاع هستند را می توان در همین چارچوب تحلیل کرد. روشی که ما برای این فرایند انتخاب کرده ایم روش SWTO است با این تفاوت که نگاه تحلیلی ما صرفاً به بخش بیرونی تاثیر گذار بر داخل کشور (تهدیدات و فرصتها) متمرکز است.

SWOT مخفف نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصتها و تهدیدها است. بر اساس تعریف، نقاط قوت (S) و ضعف (W) عوامل داخلی در نظر گرفته می شوند که می توانید آنها را کنترل کنید. همچنین طبق تعریف، فرصتها (O) و تهدیدها (T) به عنوان عوامل خارجی مورد بررسی قرار می گیرند که شما اساساً کنترلی بر روی آنها ندارید.

این امر مبنای ارزیابی پتانسیل و محدودیت های داخلی، فرصت های احتمالی و تهدیدها از سوی محیط خارجی

است. همچنین کلیه عوامل مثبت و منفی در داخل و خارج از کشور را که بر موفقیت آن تأثیر می گذارند، در نظر می گیرد. یک مطالعه مستمر در مورد محیطی که کشور در آن فعالیت می کند، به پیش بینی روند تغییرات کمک می کند و همچنین در درگیر نمودن آنها در روند تصمیم گیری کشور مشارکت دارد.

تعاریفی که مادر این موضوع از تهدید، فرصت، نقاط قوت، نقاط ضعف داریم به شرح ذیل است:

۱. نقاط قوت: نقاط قوت خصوصیتی هستند که ما را قادر به انجام اهداف ترسیم شده یا چشم انداز تبیین شده می کنند. این نقاط، مبنایی در تداوم و پایداری موفقیت هستند. نقاط قوت می توانند محسوس یا نامحسوس باشند. این نقاط مواردی هستند که شما به خوبی از آنها شناخت دارید یا در آنها تخصص پیدا کرده اید.

نقاط قوت جنبه های سودمند یا قابلیت های یک کشور است که شامل ظرفیتهای نیروی انسانی، توانایی های فرآیند، منابع مالی، تولیدات، موقعیت ژئوپلیتیک، ایدئولوژی، مقبولیت داخلی و خارجی و..... هستند.

۲. نقاط ضعف: نقاط ضعف خصوصیتی هستند که مانع از رسیدن به اهداف و دستیابی به پتانسیل کامل یک کشور می شوند. این نقاط ضعف باعث تخریب نفوذ موفقیت و رشد کشور می شوند. نقاط ضعف فاکتورهایی هستند که استانداردهایی را که ما احساس می کنیم باید آنها را برآورده کنیم، تحقق نمی بخشند. نقاط ضعف در یک عدم وجود زیر ساختهای مناسب، تشتت وافتراق در بین تصمیم گیران و مسئولین که موجب عدم انسجام

و همگرایی مردم شود، نبود چشم انداز مناسب از آینده، نیروی انسانی نا کار آمد، عدم توجه به ظرفیتهای و مزیتهای

های نسبی داخلی و.....

۳. فرصت‌ها: فرصت‌ها توسط محیطی که کشور ما در آن فعالیت می‌کند ارائه می‌شوند. این فرصت‌ها زمانی به وجود می‌آیند که یک کشور بتواند از شرایط محیطی خود برای برنامه‌ریزی و اجرای استراتژی‌هایی که باعث می‌شود کشور در بیرون از خود توانمند شود، استفاده کند. کشورها می‌توانند با استفاده از فرصت‌ها، مزیت رقابتی کسب کنند. کشورها باید همواره مراقب باشند و فرصت‌ها را تشخیص دهند و هر زمان که به وجود می‌آیند آنها را درک کنند. انتخاب موارد هدفی که به بهترین وجه کشور را در رسیدن به اهداف و راهبردهای مشخص شده یاری دهند.

۴. تهدیدها: تهدیدها هنگامی به وجود می‌آیند که شرایط محیط خارجی، حیات کشور را به خطر می‌اندازد. تهدیدها هنگامی که با نقاط ضعف ارتباط دارند، آسیب‌پذیری را به بار می‌آورند. همچنین آن‌ها غیرقابل کنترل هستند. هنگامی که یک تهدید به وجود می‌آید، ثبات و بقا می‌تواند در خطر باشد.

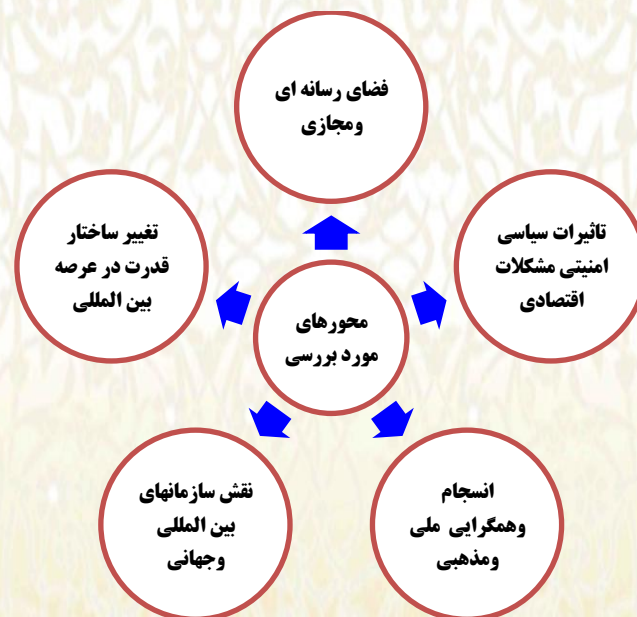
در این نوشتار سعی شده با توجه به اینکه ویروس کرونا یک عامل خارجی محسوب می‌شود بیشتر به دو مولفه فرصت‌ها و تهدیدات به تفصیل پرداخته شود. جدول ماتریسی ترسیم نخواهیم کرد. ضمناً باید به این امر توجه داشت که تحلیل و کالبد شکافی این امر بر عهده مراکز اندیشه ورز و اندیشکده‌ها و پژوهشکده‌هاست. اندیشکده‌ها و مراکز تحقیقاتی دارای تاریخ طولانی از ایفای نقش در تدوین سیاست‌های داخلی و بین‌المللی در جهان هستند. بنابر سوابق تاریخی، تصمیم‌گیران به یافته‌ها و خروجی‌های این موسسات اهمیت زیادی می‌دهند و یافته‌های بدست آمده توسط آنها مبنای اتخاذ سیاست‌ها و راهبردهای آنها قرار می‌گیرد.

پژوهشکده مطالعات و تحقیقات بسیج به عنوان رکن تحقیقاتی سازمان بسیج رسالت خود می داند حوادث و اتفاقات داخلی و خارجی را رصد و اطلاعات لازم را بر مبنای فرایند های علمی فراهم کند تا تصمیم گیران با آگاهی و بصیرت لازم نسبت به اتخاذ تصمیم های منطقی و درست اقدام کنند.

بر این اساس پژوهشکده مطالعات و تحقیقات بسیج اقدام به بررسی تحولات متصور بعد از کرونا یا همان پسا کرونا در ابعاد داخلی و بین المللی در عرصه های سیاسی و امنیتی - اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی و..... نموده است که در این بخش عرصه سیاسی و امنیتی مورد بررسی قرار گرفته است.

در بررسی موضوع سیاسی و امنیتی در پسا کرونا ما فرصتها و تهدیدات کرونا را در عرصه سیاسی و امنیتی در ابعاد داخلی و بین المللی در پنج محور به شرح زیر مورد بررسی قرار داده ایم:

۱- فضای رسانه ای و مجازی :

بعد از شیوع ویروس کرونا در جهان و در ایران یکی از ابزار های محدود سازی آن توصیه و اجبار در خانه ماندن مردم بود. مردمی که تا دیروز آزادانه در مرکز تولیدی، فرهنگی، هنری، ورزشی و..... حضور داشتند امروز بنا به اجبار باید در خانه می ماندند. اولین اقدام مردم برای سرگرمی در دوران قرنطینه، پناه بردن به فضای مجازی بود. فضایی که علاوه بر تمامی هشدار ها و توصیه های کارشناسان و متولیان امر بویژه مقام معظم رهبری در خصوص توجه به داخلی سازی آن اقدامی صورت نگرفت. حالا اکثریت مردم غرق در یک فضای بی انتها و غیر قابل کنترل شده اند که فرمان هدایت آن در خارج از کشور و در دست معاندین انقلاب اسلامی است و آنها بگونه ای مهندسی شده اقدام به انتشار اخبار کذب و جعلی در لابلای اخبار درست می کنند که برای همه باور پذیر باشد. اخبار بد این ویروس آنقدر زیاد است که همین میزانی که در جامعه اشاعه یافته هم نگران کننده است حالا در میان این حجم اخبار نگران کننده، کسانی یا شبکه هایی هم باشند که با انتشار اخبار و شایعات دروغین و جعلی برای التهاب آفرینی در میان مردم ایران در مقایسه با دیگر کشورها، اذهان ملت ایران را مشوش کنند.

تهدیدات:

۱- تسلط بسیار زیاد کشورهای معاند بر ساختار و محتوای فضای رسانه ای (شبکه های ماهواره ای) و مجازی کشور و انفعال متولیان و دست اندر کاران این امر. به گونه ای ساختار و چارچوبه فکری افکار عمومی را تحت اشعاع خود قرار می دهند.

۲- حجم زیاد تولید محتوا جعلی توسط کشورها و گروههای معاند (سازمان منافقین) و اشاعه و نشر آن در رسانه های ماهواره ای و فضای مجازی بویژه شبکه های اجتماعی در جهت هدایت افکار عمومی. و اگر کاری هم در کشور صورت می گیرد در لابلای حجم عظیم آن اطلاعات گم می شود. در همین بحران ویروس کرونا چند خط خبری را دنبال می کردند که تا حدی هم موفق بودند:

الف) خط اتهام اهمال کاری و بی اعتنائی مسئولان به مردم

ب) خط خبری تقویت انزوای ایران در جامعه بین الملل

ج) خط خبری نابود انگاری اقتصاد ایران

د) خط خبری حمله و شبهه افکنی پیرامون مقدسات اسلام و تشیع

ه) بزرگ نمایی مشکلات در ایران و تاکید بر نا کار آمدی نظام بویژه در عرصه پزشکی و درمانی

و) خط خبری ضعیف نشان دادن توان علمی و تخصصی و کارشناسی داخلی

۳- بالا رفتن، ضریب اطمینان افکار عمومی بر مطالب ارائه شده توسط رسانه های ماهواره ای و فضای مجازی با توجه به معضلات اطلاع رسانی دیر هنگام مسئولین و متولیان امر .

فرصتها :

رهبر فرزانه انقلاب اسلامی در سخنرانی نوروزی شان به حاکم شدن فضای مجازی بر زندگی مردم اشاره نمودند و فرمودند که قوت در این زمینه برای ما حیاتی است. معظم له در بیانیه گام دوم انقلاب نیز دستور به شکستن محاصره تبلیغاتی دشمن و مقابله با فضای یاس و ترویج امید آفرینی داده بودند. چراکه، فضای رسانه ای و مجازی می تواند تاثیرات عمیقی در فرایند اعتماد مردم بر کارگزاران نظام داشته باشد و در آینده تبعات سیاسی و امنیتی ناخوشایندی را به همراه داشته باشد تاکید ایشان به استفاده درست، بهینه و بهنگام از این ابزارها و نگاه به آن به عنوان یک فرصت، همیشه مورد تاکید بوده است. در همین بحران و ویروس کرونا اگر چه این فضا تهدیداتی را ایجاد کرده ولی فرصتهایی را هم فراهم نموده است که به تعدادی از آنها اشاره می کنیم:

۱- شناخت جایگاه کشور در فضای رسانه ای و مجازی در مواقع بحرانی

۲- نمایان کردن توانمندی بدون روتوش کشورهای مدعی ابر قدرتی از جمله آمریکا و اروپا

۳- سوق پیدا کردن بیشتر کشور به سمت توجه به فضای مجازی به عنوان یک روش و ابزار جدید

در عرصه های مختلف (در موضوعات اقتصادی - آموزشی و....) در جهت کمک به پیاده سازی

سیاستهای قرنطیه ای کشور و شعار در خانه بمانیم .

پژوهشکده مطالعات
و تحقیقات بسیج

راهکارها:

۱- احساس ضرورت بیشتر ایجاد شبکه اینترنت ملی در کشور با توجه به اینکه این فضا جزو لاینفک زندگی امروز شده است و دیگر نمی توان آن را نادیده گرفت. این امر بسیار پر رنگ در بحران اخیر خود را نشان داد.

۲- بالابردن سطح سواد رسانه ای جامعه به گونه ای که سره را از ناسره بتواند تشخیص دهند و کمتر تحت تاثیر هجمه های این فضا قرار گیرند.

۳- با توجه به اینکه این فضا حالا جزو ضروریات زندگی امروز جامعه هست، می طلبد که تمامی دستگاهها و نهادها حضوری پررنگ در این فضا داشته باشند و به سمت دولت الکترونیک حرکت کنند.

۴- تلاش در جهت استقلال در زیر ساخت، سرویس ها و خدمات و بعد تدوین سند حکمرانی سایبری - رسانه ای این گامها می توانند انقلاب اسلامی را از سطح پدافندی به سطح آفندی برسانند.

۲- کم رنگ شده نقش سازمانهای جهانی:

در جهان مدرن علی رغم اینکه دولت ها در عرصه امنیت ملی به ابزارهای گسترده ای مجهز شده و انواع تهدیدات امنیتی را مورد مطالعه و برای مقابله با آن راهبردهای موثری طرح ریزی می کنند ولی گویا جهان

هرچه به جلو گام بر می دارد خطرات و تهدیدات امنیتی ناشناخته ای پدیدار می شود و عصر خطرناک تری را

برای حیات بشری به وجود می آورد. به راستی سوال اینجاست که چرا با وجود شکل گیری نهادها و رژیم های

صلح جهانی و اقدامات فراوان کشورها در جهت امنیت سازی در عرصه روابط بین الملل بشر باید در انتظار آینده نامعلوم امنیت جهانی باشد؟ جدیدترین تهدید شیوع همه گیر ویروس کرونا است که توانسته مرزهای ملی را درنور دیده و در مدت زمان کوتاهی حیات انسانی را در فراسوی مرزها هدف قرار دهد. در وضعیتی که بحران کرونا به شکل قابل ملاحظه ای در حال گسترش در تمام جهان است، عدم کارایی نهادهای بین المللی مثل سازمان بهداشت جهانی، صندوق بین المللی پول، سازمان ملل، اتحادیه اروپا و..... کشورها را به سمت اتخاذ تصمیمات ملی در جهت مقابله با این بحران سوق داده است.

تهدیدات:

الف) عدم درک مشترک از تهدیدات جدید جهانی:

این بحران نشان داد که هنوز درک مشترکی از تهدیدات جهانی وجود ندارد. هنوز با وجود کوچک شدن جهان و ارتباطات گسترده بین المللی، رهبران دنیا از تهدیدات پیش رو و غیر قابل پیش بینی درک مشترکی ندارند. برای مثال: جنگ جهانی اول ۲۰ میلیون نفر کشته داشت ولی بیماری انفلوآنزای اسپانیا در حدود ۵۰ میلیون نفر را به کام مرگ کشید. (Johnson and Mueller 2002) و تبعات بسیار زیادی داشت ولی کمتر مورد توجه قرار میگیرد. از سوی دیگر، حتی رهبران دنیا گاهی هم در دل تهدیدات همه گیر به دنبال فرصت های قدرت طلبی و اقتصادی خود هستند. آدام گفنی، در مقاله ای در گاردین، اشاره می کند که ترامپ ویروس کرونا را به جای تهدید علیه مردم و جامعه جهانی بداند تنها تهدید علیه منافع شخصی خود می داند. لذا این درک رهبران در عدم فهم جهانی از تهدیدات، آینده امنیتی جهانی را دچار چالش خواهد کرد.

ب) چالش ارتباطات جهانی و تغییرات جدید:

جهانی که ما در آن زندگی می‌کنیم همواره دچار تحول و تغییرات بسیار جدی است که نمی‌توان از آن غفلت کرد. شهری شدن و جهانی شدن ارتباطات اگر چه برای بشر بسیار حیاتی بوده و منافع جمعی بسیاری به همراه داشته اما همه کشورها را در برابر تهدیدات (بیماری‌های عفونی همه گیر) آسیب پذیر می‌کند و مرزهای ملی را در می‌نوردد. روزی تنها تهدیدهای ملی مهم. مرزها تحت کنترل حاکمیت‌ها بود ولی در عصر حاضر جهان به عصر نا شناخته تهدیدها گام گذاشته که نمی‌توان پیش بینی درستی از آن داشت لذا این دگر دیسی‌ها امنیت جهانی را دچار تزلزل خواهد کرد و کشورها در جهت تحکیم مرزهای ملی گام خواهند کرد.

ج) تنش‌های بین‌المللی و شکننده بودن اعتماد به نهادها و رهبران جهانی:

افکار عمومی به نهادهای بین‌المللی و رهبران جهانی در حوزه رفع تهدیدات و خطرات پیش رو اعتماد نمی‌کنند زیرا هنوز تنور تنش‌های بین‌المللی داغ است و حتی در بحبوحه تهدیدات همه گیر، کشورها به هم اعتماد ندارند. به عنوان مثال شیوع و ویروس کرونا علی‌رغم اینکه شواهد حاکی از آن است که از ووهان چین بوده ولی سناریوهای زیادی در محافل فکری دنیا مطرح است که آن را حاصل جنگ بیولوژیک علیه آسیا می‌دانند لذا این تنش‌ها و چالش‌های تعاملات بین‌المللی، می‌تواند مشکلات جدی در خصوص امنیت بین‌المللی و جهانی

بوجود بیاورد.

پژوهشکده مطالعات
و تحقیقات بسیج

فرصتها:

۱- کم رنگ شدن نفوذ ابزار های قدرت استکبار . چرا که اکثر این سازمانها ابزاری بودند برای تحت فشار قرار دادن و یا حتی هدف قرار دادن کشورهای غیر هم سو با آنها.

۲- فراهم شدن زمینه همکاری با کشورها به صورت انفرادی . با کم رنگ شدن اتحادیه اروپا که تمایلات چند کشور زیاده خواه (انگلیس - آلمان - فرانسه) جلوگیری می کرد از این امر .

۳- ظهور و بروز قدرتهای جدید در جهان که (چین - روسیه - ایران و...) با درایت و توانمندی خود خیلی بهتر از دیگر کشورهای مدعی علم و فناوری در مقابل این بحران ایستادگی نمایند.

راهکارها:

۱) همانطور که مقام معظم رهبری فرمودند (پیام نوروزی سال ۱۳۹۹) با توجه به تحولات روی داده در جهان و پیرامون ، کشور باید قدرت مند شود و این قدرت مند شدن باید در تمامی عرصه ها باشد.

۲) لزوم ایجاد ائتلافهای منطقه ای هم سو (ایران - عراق - سوریه - لبنان - یمن - افغانستان - پاکستان و...)

۳) ترسیم نقشه راه امنیتی جدید با توجه به تحولات ۵ مرحله ترسیم شده توسط مقام معظم رهبری

۴- تلاش در جهت فروپاشی نظم حاکم در جهان در جهت ایجاد نظم جدید سیاسی - امنیتی با توجه به قرار گرفتن در پیچ تاریخی ترسیم شده توسط مقام معظم رهبری .

۳- انسجام و همگرایی ملی و مذهبی :

در هر ملتی وحدت و همبستگی مردم موجب تلاش مشترک برای دستیابی به اهداف ملی و مانع وقوع طغیان ها و کینه توزی ها می شود. این مهم را ه رسیدن به سعادت را که غایت و نهایت محسوب می شود فراهم می کند. اندیشمندان علوم سیاسی اتحاد ملی را از ارکان قدرت سیاسی دانسته اند که از چگونگی عکس العمل مردم در دفاع از منافع ملی و مصالح کشور حکایت می کند. در موقعیت حساس کنونی کشور ، دشمنان ملت ایران تمام امکانات و ابزار های انحصاری بین المللی خود را بکار گرفته اند تا به طرق مختلف به امنیت و وحدت ملی ایران ضربه بزنند و در میان صفوف مردم تفرقه ایجاد کنند تا بتوانند نفوذ و سلطه استعماری خود را تحمیل نمایند.

- ۱- نگاه قومیتی داشتن در ارایه کمکها به مردم، اینکه افراد صرفا برای منطقه خود و قوم خود کمک ارسال می کنند یک نوع تشتت آفرینی در خصوص انسجام اجتماعی است اگر فلان شخص شناخته شده صرفا برای استان خود و منطقه خود مبلغی را در نظر می گیرد در ظاهر چیز خوبی است ولی وقتی نگاه قوم گرایانه یا منطقه گرایانه حتی مذهبی نگری شد انسجام درونی را تحت تاثیر قرار می دهد.
- ۲- تلاش معاندان درست نمودن پایه های انسجام اجتماعی یکی دیگر از تهدیدات در این زمینه است سلب اعتماد مردم به مسئولین یا مردم نسبت به خود می تواند زمینه انفکاک را در جامعه فراهم نماید که خود موجب تهدیدات امنیتی و سیاسی خواهد شد.
- ۳- سست نمودن پایه های مذهبی مردم، اینکه به مردم چنین القا شود که مبانی اعتقادی هیچ تاثیری در بهبود فکری و عملی جامعه ندارد و یا اینکه با تعطیلی مراکز مذهبی و مناسبتهای مذهبی هیچ اتفاقی نیافتاد می تواند زمینه دوری از مذهب را در جامعه فراهم نماید. از طرف دیگر اختلاف افکنی در قالب شیعه و سنی و سوق دادن جامعه در موضوع مذهبی به سوی دو قطبی شدن در همین قالب از توطئه های دشمنان بوده است .
- ۴- اشاعه یاس و ناامیدی در خصوص آینده کشور، از همان روز های اول شیوع این بیماری در کشور رسانه های داخلی معارض و رسانه های خارجی معاند با بزرگ نمایی این اتفاق سعی در نا امید کردن مردم از آینده کشور داشتند .

۵- ایجاد تشنت و اختلاف در بین مسئولین در جهت تضعیف ساختار های اجرایی کشور و کم کردن توان کشور در مقابله با این بحران با سوق دادن آنها به مسایل حاشیه ای و کم اهمیت.

فرصتها :

۱- همنشینی اجباری اعضا خانواده اگر چه مشکلاتی را بوجود آورده است ولی در کل باعث استحکام پایه ها و بنیانهای خانواده ها شده است . تقویت بنیانهای جامعه از خانواده شروع می شود و اگر این امر در این فرصت طلایی به خوبی تحقق یابد می توان انتظار داشت که در آینده ما از یک جامعه منسجم و همگونتری برخوردار شویم.

۲- تقویت احساس تعلق که از عوامل اصلی انسجام اجتماعی است احساس تعلق با شناخت و درونی شدن عناصر فرهنگی و تاریخی و مذهبی بوجود می آید، روند رشد و بالندگی ملی ، احساس تعلق را در افراد جامعه بیشتر می کند. در زمان کنونی که تمامی آحاد جامعه خود را در معرض این تهدید می دانند می توان با بیان موفقیت های تاریخی و مشترکات مذهبی و رشد و توانمندی های کشور در عرصه های مختلف در مقایسه با دیگر کشورها بویژه کشورهای مدعی ، این تعلق خاطر را در جامعه افزایش داد.

۳- با توجه به اینکه بحران حاضر یک بحران همه جانبه است ، تمامی مسئولین در زیر سایه هدایت های دایمانه مقام معظم رهبری از یک انسجام مطلوبی برخوردار شده اند. و لازم است که همانطور که ایشان از همه دستگورها حمایت نمودند آحاد جامعه هم همین فرایند را دنبال نمایند.

۴- بیان روان و روشن مبانی دینی و اسلامی در جامعه با توجه به اعتقادات راسخ مذهبی مردم که از جوهره وجودشان به آنها اعتقاد دارند می تواند یک نوع نشاط و آگاهی مذهبی را در جامعه بوجود بیاورد. اینکه مقام معظم رهبری بر مولفه صبر در سختی ها که بعد از آن آسانی است تاکید می کنند و تاکید می کنند به توسل به ائمه اطهار و خواندن ادعیه متعلقه از جمله دعای هفتم صحیفه سجادیه در همین راستاست.

راهکارها:

۱- اطلاع رسانی درست و به موقع از تمامی تحولاتی که فرایند جامعه را تحت الشعاع قرار می دهد قبل از اینکه دیگران سوار بر مرکب رسانه ای خود اخبار جعلی را نشر دهند این کار باعث افزایش اعتماد مردم به حاکمیت خواهد شد.

۲- تاکید بر خمیر مایه های انسجام بخش جامعه از جمله مولفه های ملی و اسلامی که در چند صد سال اخیر موجب وحدت و همگرایی داخلی شده است.

۳- لزوم ارایه و عینیت بخشیدن به همه توانمندی کشور در جامعه به گونه ای مردم اثرات این توانمندی ها و ظرفیت های موجود کشور را از نزدیک لمس کنند.

۴- تاثیرات اقتصادی کرونا (از بعد تاثیرات سیاسی - امنیتی):

ویروس کرونا علاوه بر تلفات جانی و پیامدهای بهداشتی واجتماعی به ارکان اقتصاد جهانی نیز خسارات چشمگیری وارد کرده است. طبق پیش بینی سایت بلومبرگ رشد جهانی اقتصاد در سال ۲۰۲۰ صفر شده و آمریکا همانند حوزه یورو و ژاپن با رشد منفی تولید ناخالص ملی خود روبرو خواهد شد. در این میان، جمهوری اسلامی ایران نیز از این ضربه اقتصادی بحران کرونا بی نصیب نمانده است.

تهدیدات:

۱- با آماري که ارائه شده در بازار ایران موج اول آسیبهای اقتصادی ناشی از کرونا نصیب رستوران داران، سلف سرویس ها، کافه ها، سفره خانه ها، ارائه دهندگان خدمات سفرهای درون شهری و برون شهری و همچنین تورهای داخلی و خارجی، شرکتهای هواپیمایی، مراکز تفریحی و فرهنگی و بسیاری از کارگاههای کوچک تولیدی و خدمات روزمزدی شده است که تقریباً ۵۰ درصد نیروی کار کشور هست تعطیلی آنها قدرت خرید مردم را بسیار پایین آورده است که خود می تواند طبقات سیاسی و امنیتی داشته باشد.

۲- با توجه به بسته شدن مرزها و تعطیلی تجارت خارجی بویژه با همسایگان فشار مضاعفی بود که به اقتصاد کشور وارد کرد. چرا که یکی از راههای بدست آوردن ارز، صادرات کالا به کشورهای دیگر بود که به مشکل

خورده است.

۳- پیش بینی ها نشان از این دارد که رشد اقتصادی به منفی ۱۰ درصد می رسد و این امر تبعاتی منفی همچون گسترش فقر، افزایش فاصله طبقاتی، ناهنجاری های اجتماعی و کاهش رفاه خواهد شد. ظهور و بروز گسترده این متغیرها می تواند شورشهایی به مراتب گسترده تر از شورش های آبان سال ۹۸ داشته باشد.

۴- با توجه به برهم خوردن قرار دادهای تجاری و اجاره نامه ها و تبادلات اسنادی از جمله چک و اوراق بهادار، نبودیک چشم انداز روشن و امیدوار کننده از رونق اقتصادی در آینده نزدیک، افزایش پروندهای قضایی و منازعات اقتصادی در جامعه تبعات امنیتی خواهد داشت.

فرصتها :

۱- با توجه به این که جمهوری اسلامی ایران در منطقه قطب پزشکی و سلامت به شمار می آید و به لحاظ پزشکی پیشرفته ترین کشور منطقه می باشد و طی سالهای گذشته توریسم در مانی به عنوان یکی از درآمدهای ما مطرح بوده است. لذا در وضعیتی که کشورهای همسایه با زیر ساختهای درمانی پایین در گیر ای بحران هستند می توانیم با برنامه ریزی درست ثرعات پروتکل های بهداشتی در این مورد فعالیت کرد.

۲- بحران کرونا می تواند یک فرصت تجاری مهم برای صادرات مواد غذایی به کشورهای همسایه باشد. از سوی دیگر افزایش تولیدات بهداشتی و ضد عفونی کننده در کشور و نیاز کشورهای همسایه، می تواند زمینه مناسبی برای صادرات آنها فراهم نماید.

۳- فعال کردن دیپلماسی اقتصادی در جهت کسب سهمیه از تجارت جهانی در این وضعیت رکود اقتصاد

جهانی بویژه با کشورهای همسایه و حوزه اوراسیا.

۴- اقتصاد ما همواره سنتی بوده و نتوانسته ایم به اندازه کافی به سمت اقتصاد دیجیتال و هوشمند برویم اتفاقا

الان زمان آن است که بیشتر به اقتصاد هوشمند توجه شود. بسیاری از مشاغل و کسب و کارهای

هوشمند را می توانیم در همین شرایطی که هست تقویت و ایجاد کنیم چراکه بسترهای آن فراهم

است.

۵- ساختار اقتصادی کشور در این ایام نشان داد که بروکراسی اداری بی فایده ای در این ساختار حاکم

است که می توان باتدابیر مشخصی آن را از بین برد، دادن مجوزهای تولیدی در ظرف سه روز که در

حالت عادی شاید ماهها طول می کشید آن هم در تولید اقلام بسیار حساس درمانی و بهداشتی نشان از

این دارد که می توان فعالیتهای اقتصادی را در ظرف زمانی کمی مدیریت کرد.

راهکارها :

۱- لزوم تاسیس ستاد بعد از کرونا در کشور برای مدیریت درست فعالیتهای بعد از کرونا.

۲- توجه به بازار توزیع دیجیتال در کشور

۳- کمک به بنگاههای کوچک و متوسط که بیشترین اشتغال را در کشور به خود اختصاص داده اند.

۴- تکلیف و الزام به وزارت خارجه و سفیران کشورمان در دیگر کشورها در جهت فعال نمودن دیپلماسی

اقتصادی

۵- بالابردن قدرت خرید مردم در جهت حمایت از تولید داخلی با ارائه تسهیلات ارزان قیمت.

۵- تغییر ساختار قدرت در صحنه بین المللی :

شیوع بیماری کرونا به عنوان یک پدیده جهانی که تبعات جانی و مالی زیادی را در پی داشته است، اکنون در جوامع و مراکز تحقیقاتی و برای اندیشمندان این سؤال را مطرح کرده است که جهان پسا کرونا چگونه خواهد بود؟

کارشناسان تصریح می کنند که همانطور که این بیماری جانها را گرفته، بازارها را مختل نموده و صلاحیت دولتها را در معرض نمایش گذاشته است، منجر به تغییر دائمی قدرت سیاسی و اقتصادی در جهان می شود.

تهدیدات :

۱- امکان دارد کشورها برای فرار از معضلات داخلی و انحراف افکار عمومی خود دست به فرافکنی بزنند. برخی کارشناسان اذعان دارند که برخی کشورهای مدعی توسعه یافته غربی که در مواجهه با این بحران نمره ضعیفی گرفته اند برای تحت الشعاع قرار دادن آن اقدام به شعله ور کردن جنگ نمایند. به گونه ای که امریکا در این باره در مظان اتهام است .

۲- هرج و مرج جهانی و حاکم شده یک بی نظمی عمومی در داخل کشورها و در سطح بین المللی که امنیت کشورها را مورد تاثیر قرار داده و زمینه رشد گروههای تروریستی را فراهم نماید.

فرصتها :

۱- اینکه شیوع ویروس کووید-۱۹ جلوه‌های مهم از تبلیغات و پروپاگاندا‌ی رسانه‌ای نظام‌های لیبرال دموکراسی را که در طول سال‌های گذشته برای خود هویتی پوشالی درست کرده بودند، نشان داد. هرچند در گذشته نیز برخی از صاحب‌نظران به تبلیغات عوام‌فریبانه با هدف گمراه کردن مردم به عنوان یکی از معایب عمده لیبرال دموکراسی پرداخته بودند، اما بحران کرونا ویروس به شکل گسترده‌ای توانست پوشالی بودن ادعای رفاه، خدمات اجتماعی و بهداشت عمومی و روانی برخی از کشورهای لیبرال دموکراتیک غرب را عیان کند و برای دنیا مشخص شد در پس تصویری زیبا که از این نظام‌ها ایجاد شده است، اشکالات ساختاری گسترده‌ای وجود دارد که نمی‌تواند برای نظام سیاسی دیگر کشورها الگوی ایده آلی محسوب شود. ویروس کووید-۱۹ نشان داد اینکه در آینده باز هم نظام‌های لیبرال دموکراسی بخواهند با ابزار تبلیغات گسترده و رسانه‌های مهاجم، به هر شیوه ممکن آرای اکثریت مردم را به دست آورند، قدرت تفکر و استدلال را از شهروندان بگیرند و رای فرد را از قبل در ذهن او پرورانند، با سختی‌های فراوانی مواجه خواهد شد. این به معنای ایجاد یک بحران مفهومی بزرگ برای نظام‌های لیبرال دموکراسی غربی است و در جهان پساکرونا کشورها بدنبال الگوی اصلاح شده یا الگوی جدیدی از نظام سیاسی خواهند رفت.

۲- تقویت ناسیونالیسم :

همه گیری کرونا دولتها را قدرتمند و ناسیونالیسم (ملی گرایی) را تقویت می کند. دولتها از هر نوعی، دست به اقدامات فوری برای مهار این بیماری زدند، بدون توجه به اینکه دیگر کشورها چه سیاستی را اتخاذ نموده اند. بیماری کرونا جهانی را خلق می کند که از شکوفایی، آزادی و گشایش کمتری برخوردار است.

۳- پایان جهانی شدن :

رابین تیلت رئیس مرکز مطالعاتی چاتم هاوس می گوید: همه گیری ویروس کرونا می تواند پشت شتر جهانی سازی اقتصادی را بشکند بعید است که در این شرایط، جهان به ایده جهانی سازی متقابلا سودمند باز گردد که شرایط اوایل قرن ۲۱ را تعریف کرد. همچنین در نبود انگیزه برای حفاظت از دستاوردهای مشترک حاصل از یک پارچگی اقتصادی جهانی، معماری حاکمیت اقتصادی جهانی که در قرن ۲۰ پایه گذاری شد به سرعت از بین می رود. البته برخی عقیده دارند که بیماری همه گیر کرونا اساسا جهات اقتصادی جهانی را تغییر نمی دهد بلکه تنها تغییری که از قبل آغاز شده را سرعت می دهد، یعنی حرکت از جهانی شدن امریکایی محور به جهانی سازی چین محور.

۴- شکست امریکا در رهبری جهان :

آمریکا به دلیل منفعت طلبی محدود دولت این کشور و ناکارایی مخرب این کشور در هدایت و حمایت

از کشور هادر مقابله با کرونا و همچنین شکست مفتضحانه در کنترل بیماری حتی نسبت به کشورهای

ضعیف و کوچک در آزمون رهبری جهان شکست خورده است. و این نشان این دارد که پایه های قدرت امریکا علی رغم داشتن توان بالای نظامی همانند اتحاد جماهیری شوروی که ابر قدرت زمان خود از لحاظ نظامی بود، در حال فرو ریختن است. فرید زکریا پیش از این در کتاب «جهان پس از امریکا» از افول قدرت ایالات متحده سخن گفته بود و اکنون به نظر می رسد که شیوع ویروس کرونا آن هم در دوران ریاست جمهوری دونالد ترامپ این روند را تسریع کرده است. شبکه خبری «بلوم برگ» در یادداشتی به قلم نوآح اسمیت نوشت که کرونا باعث شد تا امریکا مانند یک تمدن رو به افول به نظر برسد چرا که هیچ کشور پیشرفته ای عملکردی به بدی امریکا در مواجهه با کرونا نداشت. اسمیت با اشاره به اینکه وقایعی مانند جنگ، شیوع بیماری های واگیردار، رکود و حوادث طبیعی می توانند این موضوع را به خوبی نشان دهند که یک جامعه چطور می تواند در برابر تحولات خود را سازماندهی کند، آمده است: «امکان دارد که واکنش کند و غیرمؤثر امریکا به بیماری کرونا ناشی از سوء مدیریت یا شکاف سیاسی اخیر در این کشور باشد.» او با اشاره به ناکامی امریکا در مهار کرونا می نویسد: «گسترده گی ماهیت این ناتوانی نشان می دهد کرونا ویروس باعث افول عمیق تر در اثرگذاری عمومی امریکا به عنوان یک تمدن باشد.» او حتی این فرض را مطرح کرده که افول اثری گذاری امریکا ممکن است در نتیجه «عمق یافتن شکاف های نژادی و قومی باشد.»

راهکارها:

- ۱- تبیین درست راهبردهای کشور در جهت رسیدن به چشم اندازهای ترسیم شده در جهت نقش آفرینی در فضای جدید بین المللی در قالب عبور از راهبرد پیچ تاریخی که مقام معظم رهبری به آن اشاره نموده اند.
- ۲- بررسی و ترسیم سناریوهای مختلف بدیل و آمادگی همه جانبه در مقابل هر اتفاق ممکنه . با توجه به اینکه برخی کشور ها شاید برای فرافکنی مشکلات داخلی خود دست به اقدامات غیر منطقی بزنند ، کشور در این باره باید آمادگی لازم را داشته باشد.
- ۳- اتخاذ سیاستهای منطقی در جهت ترغیب کشورهای تاثیر گذار برای همراهی در جهت به پایان بردن هژمونی امریکا در جهان و سرعت بخشیدن به دوران افول امریکا.
- ۴- پر رنگ کردن ناسیونالیسم دینی در جهت فراهم کردن زمینه های اتحاد جهان اسلام و تحقق تمدن نوین اسلامی .

نتیجه گیری :

بدون شك شیوع پاندمیک ویروس کووید-۱۹ صرفاً یک چالش بهداشتی و پزشکی نیست و تبعات فراوان سیاسی، امنیتی، اقتصادی، اجتماعی و حتی زیست محیطی برای جهان و ایران دارد. در سطح جهانی این پدیده، بی ثباتی اقتصادی و اجتماعی را گسترش داده که در صورت ادامه دار بودن، به بی ثباتی ژئوپلیتیکی و درگیر شدن بیش از گذشته بعد بهداشت و سلامت این پدیده با ابعاد سیاسی، امنیتی، اقتصادی و اجتماعی آن منجر خواهد شد. در کنار این، فرصت بسیار مساعدی برای تقویت حقوق بین الملل سلامت و یا تأکید بیشتر بر تدوین قوانین جهانشمول در حوزه بهداشت و سلامت پیشروی جهانیان قرار دارد. به نظر می‌رسد کم توجهی به این حوزه از موضوعات حقوق بین الملل در فراگیر شدن این بحران در شرایط حاضر بی تأثیر نیست. همچنین بحران کروناویروس نشان داد ابعاد مغفولی نیز در حوزه قدرت قابل تعریف و تبیین هستند؛ از جمله بعد بهداشت و سلامت عمومی. چرخش مرکز ثقل قدرت از ابعاد سخت بیش از گذشته به سوی ابعاد نرم قدرت در حرکت است و امروزه در کنار صحبت از ژئوپلیتیک، ژئواکونومی، ژئوکالچر و غیره، به نظر می‌رسد صحبت از ژئوهلت یا ژئوپولیتیک بهداشت نیز قابل توجه است و بعد بهداشت و سلامت عمومی نیز می‌تواند به قدرت یک محیط جغرافیایی منجر شود.

در سطح ملی نیز ضرورت دارد تاکید شود تعهد دولت‌ها در تأمین سلامت شهروندان آن کشور، تعهد به حداکثر تلاش دولت تعریف میشود و تعهد هر دولت به تضمین سلامت شهروندان خود نیز وابسته به نتیجه است که در واقع ریشه در فلسفه وجودی دولت‌ها دارد. باید توجه کرد که امروزه تعریف دولت از اداره کشور بسیار وسیع و فراتر از امور روزمره بوده و کارآمدی دولت‌ها در مدیریت بحران‌ها معنا پیدا می‌کند.. مساله‌ای که به طور مستقیم با اعتماد عمومی جامعه عجین است.

ویژگی‌های خاص جامعه ایرانی و نظام سیاسی ایران از جمله توان تاب آوری نسبی جامعه ایران که نتیجه ویژگی‌های خاص فرهنگی، سیاسی و تاریخ سیاسی و فشارهای چند ده ساله خارجی و فرهنگ بالای مردم ایران و وجود گروه‌های مردمی فعال و برخی دیگر عوامل است باعث توفیقات خوبی در عرصه مبارزه با بحران کرونا بود، اما متأسفانه ضعف در برنامه ریزی قبل از بحران و سردرگمی استراتژیک در مدیریت حین بحران، از اصلی‌ترین چالش‌های دولت‌های ما از گذشته تا حال در مواجهه با بحران‌ها در تاریخ معاصر کشور بوده که در بحران کرونا و ویروس نیز با آن مواجه هستیم. اینک واقعیت مهم است که هر بحرانی به عملکرد دولت‌ها و حکمروایی‌ها در قبل هر پدیده مربوط است که اگر با ضعف در اتخاذ تصمیم‌های قاطع و بزرگ برای مدیریت پدیده همراه شود، آثار بحرانی پدیده را شدت می‌بخشد. برای مدیریت بحران‌های بزرگ نیاز به تصمیم‌های بزرگ داریم، تصمیم‌های بزرگ هم نیازمند سازمانهای بزرگ می‌باشد. بسیج به عنوان بزرگترین و گسترده

ترین سازمان همه جانبه کشور که تمامی اقشار جامعه را در خود جای داده همان سازمان بزرگی است که دهها برابر اینکه عمل کرده می تواند نقش آفرینی کند. این نقش آفرینی مستلزم شناخت است که در این نوشتار سعی شد در حد اجمال این شناخت در عرصه سیاسی - امنیتی ارائه شود و بر اساس این شناخت پیشنهاداتی به شرح زیر برای بسیج ارائه می شود.:

الف) در حوزه فضای رسانهای و مجازی :

پیشنهادات برای بسیج :

- ۱- مطالبه گری بسیج به عنوان یک نهاد مردمی و همه جانبه در خصوص ایجاد شبکه اینترنت ملی مثل خیلی از کشورهای دنیا، در جهت کم کردن تسلط دیگر کشورها.
- ۲- اتخاذ برنامه ۴۵۰۰۰ سایت اینترنتی (تعداد پایگاههای بسیج) و دهها میلیون گروه در شبکه های اجتماعی و الزام اقشار به حضور پررنگ در این عرصه در جهت خنثی سازی هجمه عظیم دشمنان در این فضا.
- ۳- اجرای برنامه های هم افزا در جهت بالابردن سواد رسانه جامعه با استفاده از ظرفیتهای پایگاههای بسیج در جهت آموزش مردم در جهت شناخت امیال و اهداف دشمنان و ترفندهای مورد استفاده آنها در نوع و چگونگی ارائه مطالب در جهت مقابله با جنگ نرم آنها بر علیه کشورمان.
- ۴- با توجه به ضرورت وجود این فضا در جامعه کمک به فرهنگ سازی در این زمینه می تواند جزو برنامه های بسیج باشد.

پژوهشکده مطالعات
و تحقیقات بسیج

ب) کم رنگ شدن نقش سازمانهای جهانی :

پیشنهادات برای بسیج :

۱- دگرذیسی بسیج با توجه به تحولات سیاسی - امنیتی جدید شکل گرفته در جهان و حرکت در راه تحقق منویات مقام معظم رهبری در جهت قوی تر شدن

۲- تقویت نقش کنشی بسیج در مقابل رویدادها با اهتمام به آینده پژوهی و رصد مستمر تحولات داخلی و بین

المللی

ج) انسجام و همگرایی ملی و مذهبی :

پیشنهادات به بسیج :

۱- بسیج به عنوان نهادی که تمامی اقشار جامعه را فارغ از نوع دین، شغل، تحصیلات، و.... در خود جای

داده است با اتخاذ سیاستهای انسجام بخش می تواند به این مهم کمک نماید.

۲- تبیین و ترویج مبانی دینی در جامعه به عنوان یکی از راهبردهای اصلی بسیج با تبیین برنامه های

روزآمد شده با توجه به نیازمندی های جامعه

۳- نشر و انتشار توانمندی های کشور در مقابله با بحران کرونا در مقایسه با دیگر کشورها در جهت بالا

بردن احساسات ملی و غرور ملی .

۴- لزوم توجه به اقشار محروم و کم در آمد و تبیین سیاستهای محرومیت زدا در جهت بالا بردن احساس
تعلق مردم به نظام جمهوری اسلامی ایران با توجه به وفاق ملی بوجود آمده در کشور .

د) تاثیرات اقتصادی کرونا (از بعد تاثیرات سیاسی - امنیتی):

پیشنهادات برای بسیج :

۱) بسیج به عنوان بزرگترین و گسترده ترین نهاد مردمی می تواند ظرفیت های داخلی را شناسایی و به حرکت در
آورد و از دولت مردان اقتصاد مقاومتی را مطالبه نماید چرا که اگر راهبرد اقتصاد مقاومتی مد نظر مقام معظم
رهبری به درستی پیاده می شد الان تبعات منفی اقتصادی کمتری جامعه را تحت تاثیر قرار می داد.

۲- حمایت از کارگاههای کوچک و زود بازده

۳- استفاده از تیم های کارشناسی و متخصص برای رصد فرایند اقتصاد پسا کرونا و تبیین راهکارهای مناسب در
این خصوص و ارائه به تصمیم گیران توسط بسیج .

۵) تغییر ساختار قدرت در صحنه بین المللی :

پیشنهادات برای بسیج :

- ۱- آمادگی همه جانبه بسیج در جهت خنثی کردن اقدامات فرافکنانه احتمالی بر خی کشورها.
- ۲- تعامل و قرابت بیشتر با سازمانهای همسو در دیگر کشورها مثل حشدالشعبی عراق، بسیج دفاع وطنی سوریه ، سازمان نیروهای مردمی در یمن و گروههای همسوی دیگر در کشورهای همسایه در جهت هم افزایی بیشتر در جهت بالابردن توانمندی خود.
- ۳- آمادگی نمودن افکار عمومی کشور در جهت تبیین سیاستهای کشورهای استکباری برای سوء استفاده از بحران بوجود آمده در کشور به واسطه ویروس کرونا.